

2007 Kazý Raporlarý

KYZÝKOS 2007 Nurettin KOÇHANKorkmaz MERALFevziye Güneþ

Balykesir ili Erdek ilçesi sýnyrlarý içinde, Kapýdađý Yarýmadasý'nýn anakara ile birleptiði kýstađýn güney ucuna yakýn K Bandýrma karayolu üzerinde yer alan ve Marmara denizinde üç dođal limana sahip olan, ayrýca stratejik aчыdan hem anakara, hem de Kapýdađý'ný kontrol edebilecek bir konuma sahip Kyzikos antik kentindeki 2007 yýlý kazý çalyþmalarý, baþkanlý bir ekip[1] tarafýndan, 06 Temmuz-06 Ađustos 2007 tarihleri arasýnda gerçekteþtirilmiþtir[2]. 2007 yýlý kazý çalyþmalarý esas olarak Hadrian Tapýnađý'nýnda yođunlaþtırýlmasýna karþýn, iki tane Kuzey Nekropol de, bir tanede tiyatronun güneyindeki Aydýn Ekici'nin ait Bandýrma H19-b-13-b-B paftadaki 992 nolu parselde sondaj çalyþmasý yapýlmýþtır.

Hadrian Tapýnađý

2006 yýlý çalyþmalarýnda olduđu gibi bu yýlda, tapýnađýn dođu ön yüzünde ve güney uzun yüzde çalyþmalar devam ettirilmiþtir. Kýsýmında devam ettirilmesinde hafriyatýn tapýnmasýnýn daha kolay olmasý da etkili olmuþtur. Tapýnađýn dođu ön kýmýnda D açmalarýndan çalyþmalara baþlanmýþ ve kuzeye dođu H 1-3 açmalarýnýn bir bölümüne kadar, güney uzun yönünde ise kazýya açmalarýndan baþlanmýþ ve batýya dođu 20 A-D açmalarýnýn bir kýmýna kadar kazýlmýþtır (Çizim 1). Tapýnak alanýndaki çalyþmalarýn sýrasýnda geçen yýl olduđu gibi, Dođu Roma Dönemine ait kiremit (Resim 2) ve kúp mezarlar (Resim 1) ile büyük boyutlu pithos tabaný bulunmuþtur. Dođudaki F1 açmasýndan çýkarýlan kiremit mezardaki iskeletin tam kalbinin üzerinde þekilsiz bir kurþun kitesinin olmasý ve güneydeki 19 B açmasýnda ortaya çýkarýlan iki kiremit mezardan altta olanýnýn baþýnýn kuzeye yönelik olmasý ilginçtir. Çünkü bugüne kadar bulunan örnekler de baþýn devamlý batýda olduđu saptanmýþtır. Ayrýca çýkarýlan bu mezarlarýn büyük boyutlu üst yapý elemanlarýnýn altýnda olmasý, tapýnađýn tamamen yýkýlmadan önce dođu ve güney bölümünün mezarlarýn kullanýldýđýný göstermektedir. Bu sezonki çalyþma alanýnda geçen yýl olduđu gibi, tapýnađýn stylobatý ile üst yapýsýna ait sađ mimari parçalarýn (Resim 3 - Resim 4 - Resim 5 - Resim 6) yaný sýra frize iþlenmiþ olan insan ve hayvan figürlerinin vücutlarý parçalarda ele geçmiþtir. Ýnsan figürlerinin baþlarýnda miðfer, vücutlarýnda zýrh ve ele geçen bir parçada yine kýlýç kabzasýnýn yýl söylediiðimiz gibi frizde savaþla ilgili bir konunun iþlendiðini destekler niteliktedir. Tapýnađýn güney tarafýnda 18 D açmasýnda alan ve bu sezon çalyþmalarý sýrasýnda aчыda çýkarýlan tonozlara aчыlan havalandýrma penceresinin dokuzuncusu da ortaya çýkarýlmýþtır (Resim 8). Havalandýrmadan batýya dođu devam eden bölümde merdiven basamaklarýnýn bir kýmý apýrý derecede tahrip olmuþtur. Olasýlıkla bu kýmýn önünde bulunan büyük üst yapý bloklarý yýkýlýrken basamaklarý tahrip etmiþ olmalýdır (Resim 8). Tapýn kýmýnda mermer zemin döþemesinin kuzeye ve dođuya dođu devam ettiði saptanmýþtır. Ancak üst yapý yýkýldýđýnda mermer bundan büyük ölçüde zarar görmüþtür. Çünkü bazý bölümlerde zemin döþemesinin yapýsý bozulmuþtur. Dođu tarafta çalyþma kýmýn son noktasýný tespit etmek için alanýn güneydođu bölümünde çalyþýldý (Resim 7). Dođu yöndeki çalyþmalar sýrasýnda parçalarýnýn yaný sýra alýnlyda ait bazý figürlerin gövdelerine ait parçalar da ele geçmiþtir. Bunlarýn yaný sýra tamamen ađaç ve çalylarla kaply olan tapýnak alanýnýn güneydođu bölümündeki galerilerin üzerinin temizlenme çalyþmalarýna devam edilmiþ ve tapýnađýn oturduđu alt yapýya daha kolay görmeleri ve çalyþmalarýn daha rahat ilerlemesi sađlanmýþtır. Bu temizlik çalyþmalarý yýllarda alanýn tamamýný kapsayacak þekilde devam ettirilecektir. Tapýnakta, apýnmýþ ve çok küçük parçalara bölünmüþ olma iþlevleri hakkýnda kesin bir yargýya varamadýđýmýz üst yapýya ait mimari bezemelerin yaný sýra, frize ait insan ve hayvan figür vücutlarýna ait çok sayýda parça ele geçmiþtir. Bu örneklerin dýþýnda 2007 yýlý çalyþmalarýnda önemli parçalarda ortaya çýkarýlan tapýnađýn alýnlyk simasýna ait olduđunu düþündüðümüz G3 açmasýnda bulunan 80 cm yüksekliðinde ve 63 cm geniðliðindeki parça (Resim 3). Boyutlarýyla üst yapý hakkýnda bilgi edinmemizi sađlayan eserin üzerine iþlenen kapalý palmet bezemesi tam düz deðil de bir yan iþlenmiþtir. Bu þekilde yapýlarak alýnlyk simasýna iþlenen bezemenin bakanlar tarafýndan düz görünmesi amaçlanmýþ olma Tapýnađýn güney uzun yönünde bulunan üst yapýya ait 100 cm yüksekliðinde, 115 cm geniðliðinde ve 240 cm derinliðindeki bir iþlenmiþ olan çört (Resim 4) ile 18 C açmasýnda bulunan büyük boyutlu konsol (Resim 5) ve dođu ön yüzden çýkarýlan korint parçasý (Resim 6), tapýnađýn görülmeye deđer olduđunu anlatan antik yazarlarý destekler niteliktedir[3]. Ancak uzun yýllar kireç olarak kullanýlmýþ[4] bu görkemli yapýdan günümüze birçok güzelliðin gelmesini büyük ölçüde etkilemiþtir. Bu olumsuzluklara rağmen ümidimizi kaybetmeden antik çađda dýnyanyýn 8 harikasý içinde sayýlan Kyzikos Hadrian Tapýnađý'nýn gün yüzüne çýkarýlmasýna çalyþmalarýmýz yođun bir þekilde devam etmektedir.

A1 Açmasý

Aydýn Ekici'nin ait Bandýrma H19-b-13-b-B paftadaki 992 nolu parselde Erdek Jandarma Karakolu'nun önünde sürekli kaçak kazý teþebbüsleri yapýlýyor" uyarýsý üzerine 11.07.2007 tarihinde alanýn kuzeydođu köþesinde ölçülerinde bir sondaj çalyþmasý yapýldý. Yürüme zemininde duvar kalýntýlarýnýn bir kýmý belli olan yapýnýn -25 cm de zemin Kalan izlerden zeminin tuđla(kiremit) ile kaplandýđý tahmin edilmektedir. Kuzeye ve dođuya dođu duvarlarý devam eden yapýnýn güney duvarýnýn yanýndan apađý inilerek temeli tespit edilmeye çalyþýldý. -150 cm inildiðinde temelde moloz taþ kullanýldýđý, odanýn zeminine denk delegecek seviyede iki sýra kiremit, onun üzerindeki korunan kýmýnda ise biraz daha düzgün bloklarýn kullanýldýđýný ve bunlarýn harçla tutturulduđu görüldü. Orta Çađ'a ait bir konut olduđu anlaþýlan alanýn fotoðraflarý çekildi.

yapýldýktan sonra, özel mülkiyet olduđu için, ilerleyen yýllarda kazý programýna alýnmak üzere çalyþmaya son verildi (Çizim 2).

Kuzey Nekropol Çalyþmaları (A2 ve A3 Açmaları)

18-22 Temmuz 2007 tarihleri arasýnda ise yine Erdek Jandarma Karakolu'nun uyarýsý üzerine kuzey nekropol alanýnda Rýfký Özkan'a ait 101 ada 21 nolu parselde zorunlu olarak iki sondaj çalyþması yapýldý.

Lahit: A2 açması olarak deðerlendirdiðimiz birinci alanda tam yerini hýzly tespit için 2x4 m lik ilk sondaj çalyþmalarýnda -40 cm cümde lahit kapaðýna ulaþýldý. Daha sonra lahiti tam kaplayacak þekilde açma 5x5 m ölçülerine geniþletildi. -50 cm den sonra çevresinde sürekli kum çýkan lahitin -200 cm de zeminine ulaþýldý. 248 cm kapak uzunluðuna ve 132 cm kapak geniþliðine sahip lahitin toplam yüksekliði 154 cm dir (Resim 9). Bezemesiz kaba bir iççiliðe sahip olan lahit açýldýðýnda içinin zamanla 40 cm yüksekliðe kadar toprakla dolduđu görüldü. Temizlenmeye baþlanan bu dolgu içerisinde düzensiz ve daðýlmýþ halde 10 adet kafatasý çýkmasýna kemikler üzerinde çalyþma yapan antropologlar 12 adet iskeletin olduðunu belirtmektedirler[5]. Mezardan ayrıca 6 adet cam unguantarium (Resim 10), 4 adet piþmiþ toprak unguantarium (ikisi tamamlandý), 4 adet cam kase (iki tanesinin bir kýsmý kýryk) (Resim 11), 1 adet piþkin karýnlý cam unguantarium, 1 adet piþmiþ toprak kap, 1 adet iki parçaya bölünmüþ iðne, 4 adet altýn pul, çift altýn küpe (Resim 12), 1 adet yüzük taþý ve çok sayıda kýrylmýþ cam ve seramik parçaları çýkarýldý.

Oda Mezar: Buradaki ikinci çalyþma yine ayný alanýn 7-8 m kuzeyinde yapýldý. A3 açması olarak isimlendirdiðimiz bu açmada da aþaðýlarla kaply alanda çalyþýldýðý için zorunlu olarak yine 3x3 m lik açma ayarlandý ve kazýlmaya baþlandı. Açmanın batý tarafý kalýntýsýna rastlandı. Diðer kýsmýnda bir þey çýkmayınca açma duvar boyunca kuzeye ve batýya doðru geniþletildi. Çalyþmalar duvarýn batý tarafýnda yan yatmýþ silindirik stelin üst kýsmýna ulaþýldý. Hemen stelin altýnda düzensiz bir konumda da altlýðý tespit edildi (Resim13). 112x110x35 cm ölçülere sahip altlýðýn üzerine oturtulan alttan ve üstten silmeli 117 cm yüksekliðindeki stelin üzerinde satýrlýk bir yazýt yer almaktadır. Bu yazýtta "Aelius Marcus Diogenianus"un mezarý. Ben (bu mezarý) kendim ve karým Klaudia Khara ve çocuklarým için donattým. Eðer biri bir baþkasýný (buraya) gömmeye kalkýrsa, liman civarýnda yapay 1500 drahmi verecek." diye yazýlýdır[6] Bunlarýn altýnda düzgün bloklarýn olduđu anlaþýlýnca, stel ve altlýk dýþarı çýkarýlan çalyþmalar sürdürüldü. Bir tarafý duvara bitþik olan dikdörtgen bloklarýn diðer taraflardaki bitim noktaları tespit edildi. Bunun sonucunda buranýn oda mezar olduđu anlaþýldý. Bloklar kaldýrýlarak tamamý toprak ve kumla dolu olan mezar açýlmaya baþlandı. Duvarlarýn yanýk, içindeki dolgu toprakta ise kül izlerine rastlandı. Buda mezardaki yazýta aldýrmadan buraya sonradan yakýlarak gömüldüğü yapýldýðýný göstermektedir. Deðipik zamanlarda gömü yapýldýðý anlaþýlan 150 cm yüksekliðe, 165 cm uzunluða ve 75 cm geniþliğe sahip oda mezarým iç duvar örgüsünde moloz taþ, tuðla parçaları ve çamur harç kullanýlmýþtır. Mezarýn içinden farklı kodlarda toplanan iskelet çýkarýldý. Ayrıca 1 adet altýn kolye, 2 adet altýn pul, 3 adet altýn küpe, 1 adet altýn kolye parçasý?, 1 adet altýn yüzük, 2 adet yuvarlak 6 adet siyah ince uzun boncuk, 11 adet piþmiþ toprak unguantarium (Resim 14) ve 1 adet terrakotta figürin, çýkarýldý. Seramik buluntular zeminde ve mezarýn kuzeydoðu kýsmýnda yer alırken diðer buluntular farklı seviyelerden çýkmýþtır. Sonuçta silindirik stelin üzerindeki yazýttan hareketle oda mezar, benzer yazýtlardan ve harf stilinden M.S. 2 veya 3. yüzyýla tarihlenebilir[7]. Lahitin içinden çýkarýlan buluntularýn özellikle altýn pullarýn oda mezardaki örneklerle olan benzerliðini dikkate alýrsak lahitte yaklaþýk ayný döneme ait olmalıdır. Ayrıca her iki mezardan çýkarýlan toplam 18 adet iskelete ait kemikler AÜD Antropoloji Bölümünden bir ekip tarafýndan da deðerlendirilecek. Bu çalyþmada tamamlandýktan sonra mezarlar hakkýnda daha saðlýkly bilgi verme imkanı bulacaðýz.

•Yrd.Doç.Dr.Nurettin KOÇHAN, Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 25240- ERZURUM Yrd.Doç.Dr. Korkmaz MERAL, Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 25240- ERZURUM Arp.Gör. Fevziye GÜNEÞ, Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 25240- ERZURUM Çalyþmalara arkeolog Mehmet Coþkun ve Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü lisans öðrencileri Serdal Gündoðdu, Emrah Örucü, Yusuf Yücel, Mehmet Akif Elif Yavuz, Kasým Eker, Eyüp Caner, Mustafa Serkan Genç, Mustafa Kýlgýn, Zehra Eminoðlu, Resul Sevim, Mikail Demirkol, Mustafa Öztürk, Kemal Aydın Efe, Akif Akkuþ, Ali Gülocak, Sedat Ertekuþ, Haluk Uysal, Ýbrahim Halil Can ve Ahmet Yaþar Bilecikli katýlmýþtır.[2] Bu yýlki kazý çalyþmalarýna izin veren, Kültür ve Turizm Bakanlýðý, Kültür Varlýkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü destekleyen, Erdek Belediye Baþkanlýðýna ve Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlýðýna, Bakanlýk Temsilci Bandýrma Arkeoloji Mezesinden Tülin Tan'a ve kazý ekibinin tüm elemanlarına, burada bir kez daha teþekkür ederim.[3] Th. Reinach, Sur l'Epoque et le Nambre des Neocorats De Cyzique in Rev. Num. VIII 1890, 518; R.M. Ertüzün, Kapýdað ve Çevresindeki Adalar (1964) 127; A. Yaylalý, "Kyzikos 1989 Yýly Çalyþmaları" XII Kazý Sonuçları Toplantýsý II (Ankara- 28 Mayıs- 1 Haziran 1990) 172 vd.; N. Koçhan, Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalýntýları, sy. 47 (baskýda)[4] A. Yaylalý, "Kyzikos 1989 Yýly Çalyþmaları" XII Kazý Sonuçları Toplantýsý II (Ankara- 28 Mayıs- 1 Haziran 1990) 172 Dn.2; N. Koçhan, K. Meral, H. Motor, F. Güneþ, "Kyzikos 2006 Yýly Kazýsý" XXIX. Kazý Sonuçları Toplantýsý I (2008) 11 vd. Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Bölümü Öðretim Üyesi Prof.Dr. Ayla SEVÝM EROL ve ekibi bu konuda çalyþmalarýný devamlý ettirmektedirler. Çalyþma tamamlandýðýnda daha ayrıntýly bilgi verme imkâný bulacaðýz.[6] Yazýtýn çözülmesinde yardımlarýna Doç.Dr. Turan Takaoðlu'na teþekkür ederim. [7] E. Schwertheim, Ýnschriften Griechischer Stadte aus Kleinasien Band 18 Teil I, (1980) 291.